

частині оподаткування як самого підприємства, так і працівників, від чого виграють усі.

1. Про внесення змін до Закону України "Про страхування": Закон України прийнятий Верховною Радою України 04 жовтня 2001 № 2745 – III // Інтернет – ресурс : <http://www.rada.gov.ua/>. 2. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України прийнятий Верховною радою від 22.05.2003р. № 889 зі змінами та доповненнями // Все про бухгалтерський облік №7 (1284) від 23.01.2007 С.4-28. 3. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України прийнятий Верховною Радою України від 22.05.1997р. № 283/97-ВР зі змінами та доповненнями // Все про

бухгалтерський облік № 15 (1292) від 13.02.2007 С.3-44. 4. Про податок на додану вартість: Закон України прийнятий Верховною Радою України від 03.04.1997р. № 168/97 – ВР зі змінами та доповненнями // Все про бухгалтерський облік № 10 (1287) від 31.01.2007 С.17-64. 5. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. – К.: Знання., 2006. – 351с. 6. Горбач Л.М. Страхова справа. – 2-ге вид., виправлене. – К.: Кондор, 2003.- 252с. 7. В.Казмирчук Добровільне медичне страхування // Заробітна плата № 1(07), січень 2007 року, С. 89-94. 8. Н.Харитонова Медичне страхування працівників: оформлення та оподаткування // Все про бухгалтерський облік № 99 (1376) від 29 жовтня 2007 року, С. 6-8.

Надійшла до редколегії 10.06.08

В. Плиса, канд. екон. наук, доц.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто проблеми становлення, розвитку та регулювання страхового ринку в Україні. Теоретично обґрунтовуються концептуальні засади функціонування та регулювання страхового ринку в Україні. Обґрунтовано необхідність синтезу ринкового, державного та інституційно-правового регулювання для забезпечення ефективного функціонування страхового ринку.

The problems of the formation, evolution and regulation of the insurance market of Ukraine are researched in the article. The conceptual framework of the Ukrainian insurance market functioning and regulation are theoretically reasoned. The necessity of the synthesis of the market, government and institutional regulation for providing an effective insurance market functioning is explained. The problems of the Ukrainian insurance market evolution and regulation are pointed out and the suggestions for their solving are formulated.

Забезпечити становлення страхового ринку, уникнувши хаосу та стихійних руйнівних процесів, що відкидають економіку країни далеко назад, може тільки держава. Саме вона, володіючи чіткою стратегією і програмою реформування та використовуючи весь арсенал, існуючих в її розпорядженні засобів, здатна у найкоротші терміни і з найменшими втратами створити умови для становлення цивілізованого страхового ринку.

Сучасна роль держави в розвитку соціально-економічних процесів формувалася історично. На окремих історичних етапах у різних країнах вплив держави визначався певними політико-економічними та соціальними умовами і чинниками, серед яких виділяють: якість апарату держуправління; менталітет населення; ступінь відкритості економіки; рівень економічного та технічного розвитку [1, с. 53]. З одного боку, держава перехідного періоду повинна зберегти за собою і виконувати певні соціальні функції, а з іншого – має задовольнятися виключно регулюванням тих функцій, які не можуть виконувати суб'єкти ринку [2, с. 147].

Отже, економічна роль держави розглядається з двох позицій. З одного боку, вона повинна сформулювати систему правил і законів, що обумовлюють дисципліноване використання економічних ресурсів з метою вирішення проблем забезпечення умов ефективного функціонування ринкового механізму. З іншого боку уряд повинен вирішувати глобальні питання, такі як стимулювання економічного зростання, забезпечення стабільності та керування структурою національного продукту.

Світовий банк наголошує на п'яти базових завданнях держави стосовно забезпечення стійкого економічного розвитку: утвердження основ законності; підтримка збалансованої політичної обстановки, включно з забезпеченням макроекономічної стабільності; фінансування базових соціальних послуг та інфраструктури; підтримка незахищених верств населення; охорона навколишнього середовища [3, с. 3-4].

Йдучи шляхом євроінтеграції, Україна прагне створити цілісну систему державного регулювання економіки з використанням як ринкових, так і адміністративних методів. Досягнення цієї мети можливе лише при оптимальному керуванні всіма ланками національної економіки. За допомогою державного регулювання визначають напрями розвитку економіки на всіх рівнях, поєднують усі функції управління в ході реалізації економічної стратегії, забезпечують не лише економічне, але й

політичне, соціальне і культурно-духовне життя суспільства.

Проблеми державного регулювання економікою розглядають в своїх роботах Л.Абалкін, А.Вагнер, В.Геєць, Дж.Гелбрейт, Дж.Гікс, Л.Ерхард, Дж.Кейнс, В.Леонт'єв, А.Маршал, Дж.С.Міль, І.Михасюк, П.Самуельсон, Дж.Стігліц, Р.Солоу, М.Туган-Барановський, Й.Шумпетер, та інші.

Останнім часом проблемі державного регулювання страхового ринку приділяють увагу у своїх працях В.Базилевич, О. Барановський, Н. Внукова, О. Вовчак, М. Мних, С. Осадець, В. Фурман та інші.

Протягом останніх років українськими вченими зроблено перші спроби вивчити причинно-наслідкові зв'язки між розвитком страхового ринку та діями держави, дослідити регулювання страхового ринку та його розвиток в умовах перехідної економіки. Низка важливих проблем усе ще потребують всебічного розгляду та дослідження. Продовжують залишатися відкритими питання, якою повинна бути політика управління державою страховим ринком, наскільки вона спроможна забезпечити ефективний розвиток економіки України у нинішніх перехідних умовах, а також в умовах глобалізації. З огляду на наявність у світовій практиці кількох принципово відмінних моделей страхового ринку, нетривіальним є питання вибору вектору розвитку страхового ринку в Україні. З огляду на це проблеми організації державного регулювання страхового ринку України в глобальних умовах розвитку є актуальними та викликають фаховий інтерес. Сьогодні важливими для розв'язання є такі задачі: виявити та оцінити сучасні тенденції у сфері міжнародної страхової діяльності та обґрунтувати на цій основі ефективність регуляторної політики в Україні; систематизувати передумови, фактори та шляхи інтернаціоналізації регулювання процесів на світовому страховому ринку; з'ясувати підходи до формування ефективної регуляторної політики України в новітніх геополітичних і геоекономічних умовах, базовий, з одного боку, на пріоритетах її безпечного розвитку, а з другого – на міжнародних уніфікованих нормах співробітництва у сфері страхування; провести поглиблений аналіз проявів глобалізації у сучасній системі регулювання міжнародних економічних відносин; охарактеризувати транснаціональний компонент глобалізації страхових ринків стосовно їх впливу на формування новітніх регулятивних механізмів і структур; до-

слідити зростаючу роль Світової організації торгівлі в регулюванні страхування; обґрунтувати сучасні пріоритети міжнародної економічної діяльності України на світових страхових ринках; оцінити потенціал розвитку національної страхової регуляторної політики у контексті міжнародної економічної інтеграції та глобальної інституалізації.

Аналізуючи роль держави академік Л. Абалкін при-йшов до таких висновків [3, с.3-4]:

- ✓ нема і не може бути ефективною, яка б ґрунтувалася на сучасних науково-технічних досягненнях, соціально-орієнтованої ринкової економіки без регулюючої ролі держави;

- ✓ форми, методи, механізми державного регулювання не залишаються незмінними протягом віків;

- ✓ роль держави якісно змінюється на різних етапах становлення, формування ринкової економіки і в умовах функціонування вже сформованої, добре налагодженої, відрегульованої економіки з вмонтованими ринковими механізмами та інститутами;

- ✓ масштаби державного регулювання, його конкретні механізми і форми суттєво відрізняються в різних країнах.

Головним аргументом на користь державного регулювання страхового ринку у розвинених країнах є необхідність оперативного вирішення проблем, передусім у випадках, коли діяльність учасників цього ринку не забезпечує формування належного та ефективного механізму захисту від ризиків. Розумне поєднання ринкових і державних регуляторів дає можливість реалізувати цілі розвитку страхового ринку України, недостатній розвиток якого гальмує інвестиційні процеси, стримує структурну перебудову вітчизняної економіки, що унеможливує підвищення її конкурентоспроможності.

Питання про доцільність регулювання страхових відносин в умовах перехідної економіки може виникнути тільки за умови ігнорування світового досвіду. Інша справа, що форми і методи, ступінь розповсюдження, деталізація такого регулювання відрізняються в залежності від особливостей країни, ступеня її економічного розвитку, національних традицій, інтеграції у світове співтовариство та інших характеристик.

Державне регулювання економіки є елементом взаємовідносин державних органів влади й управління з суб'єктами економічної діяльності, одним з дієвих засобів вирішення оперативних та стратегічних проблем національної економіки та страхового ринку, зокрема.

Сьогодні неправомірно ототожнюють поняття "державне регулювання страхового ринку", "державне регулювання страхової діяльності", "державне регулювання страхових організацій" і "державний страховий нагляд". Перше з них найширше, оскільки воно стосується всього страхового ринку як єдиної системи, всіх його суб'єктів і процесів взаємодії між ними. Друге – поняття вужче, стосується тільки тих процесів в діяльності суб'єктів страхового ринку, які безпосередньо пов'язані з проведенням страхових операцій. "Регулювання страхових організацій" стосується, з одного боку, тільки страховиків, що здійснюють свою діяльність на підставі ліцензії, але, з іншого боку, не тільки страхових операцій, що проводяться ними, але й інвестиційної діяльності, діяльності як емітента власних цінних паперів тощо. "Державний страховий нагляд" включає регулювання і контроль діяльності суб'єктів страхового ринку, здійснюється виключно органами страхового нагляду (на практиці і регулювання, і контроль страхування частково здійснюються без його участі – податковими органами, НБУ тощо). Крім того в це поняття не входить застосування економічних регуляторів (наприклад, податкових).

Специфіка страхового ринку впливає на зміст і форми його державного регулювання.

Суть державного регулювання страхового ринку визначимо як систему економічних і адміністративно-правових відносин, що виникають між учасниками страхового ринку і державою у процесі цілеспрямованої державної дії на страховий ринок.

Зміст державного регулювання страхового ринку складає система методів, форм й інструментів регулювання, за допомогою яких державні органи впливають на всі сторони функціонування страхового ринку. Зміст державного регулювання змінюється з часом, залежить від типу державного устрою, обраної моделі економічної політики тощо.

Держава виступає в цих відносинах в особі різних законодавчих і виконавчих органів влади, серед яких чільне місце належить органу нагляду за страховою діяльністю. Цілеспрямована регулююча дія держави на діяльність страхових організацій і страхових посередників, страховальників (фактичних і потенційних), а також інших суб'єктів страхового ринку здійснюється прямими (адміністративними) і непрямими (економічними) методами.

Таким чином, державне регулювання страхового ринку – це система економічних і адміністративно-правових відносин, що виникають між його суб'єктами та державою у результаті цілеспрямованої дії держави на страховий ринок за допомогою адміністративно-правових й економічних регуляторів.

Регулювання в страхуванні, як і в економіці в цілому, може бути і не державним, оскільки діють інститути саморегулювання.

Необхідність державного регулювання, викликана наявністю таких "провалів ринку" в страхуванні, як [4, с. 11]:

- ✓ неприйняття на страхування ризиків, захист яких суспільно необхідний, але комерційно не вигідний;

- ✓ пріоритет інтересів страховика, а не страхувальника;

- ✓ недостатній розвиток елементів інфраструктури, в послугах якої зацікавлені не окремі страховики, а ринок в цілому;

- ✓ некерована тарифна політика страхових компаній;

- ✓ монополізм (що досягає ще більших масштабів в порівнянні з товарними ринками, оскільки в страхуванні сильна тяга до концентрації і централізації капіталу, в т.ч. до його зрощення з фінансово-банківськими структурами);

- ✓ некерований рух інвестиційних потоків (виключно на користь страховика, а не його клієнтів і держави) і ін.

Регулююча функція держави в галузі страхування може проявлятися у різних формах: прийняття законодавчих актів, що регламентують страхування; встановлення видів обов'язкового страхування; проведення податкової політики; встановлення пільг страховим організаціям для стимулювання їх діяльності; створення особливого правового механізму, який забезпечує нагляд за функціонуванням страхових організацій.

У систему заходів державного регулювання входить: реєстрація страхових організацій; ліцензування діяльності страхових організацій; нагляд за діяльністю страховиків та їх об'єднань.

Важливе місце в системі регулювання страхового ринку будь-якої країни займають органи страхового нагляду, які мають статус державного органу виконавчої влади.

Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні здійснюють з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків і захисту інтересів страхувальників.

В Україні страховий нагляд розвивається з 1993 року, коли був утворений Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю "Укрстрахнагляд". У 1999 році в ході адміністративної реформи його функції були передані Міністерству фінансів України. Це відомство не приділило належної уваги страховій системі, внаслідок чого відсутні чітко визначені концептуальні основи державної політики стосовно страхування. Не вирішені питання соціально-економічних пріоритетів страхування; не визначено балансу між соціальним страхуванням і страхуванням на цивільно-правових основах; залишається невирішеним питання моделі державного регулювання страхового ринку; політика держави стосовно страхування непослідовна, окремі заходи декларуються без попереднього фінансово-економічного обґрунтування тощо.

У 2003 році на ринку фінансових послуг з'явився новий контролюючий орган – Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Його стратегічними завданнями є: розробка та впровадження стратегії розвитку страхової справи; встановлення єдиних вимог і стандартів надання страхових послуг; гармонізація страхового законодавства з європейськими стандартами; приведення статистичної та бухгалтерської звітності у відповідність з міжнародними стандартами; вирішення методологічних питань, в тому числі уточнення критеріїв і процедур оцінки страхових компаній, їх пробірок і моніторингу діяльності; посилення вимог до капіталізації з метою підвищити платоспроможність страховиків; розробка нормативних актів, що регулюють перестраховування, посередницьку діяльність на страховому ринку, механізм формування резервів.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України забезпечує проведення державної політики у сфері страхування, у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства, у визначеному порядку вносить їх на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України організовує виконання актів законодавства і систематично контролює їхню реалізацію.

Світовий досвід не визначає однозначних підходів до організації системи регулювання на страховому ринку. Різноманітність підходів у цій сфері визначається, головним чином, ступенем розвитку страхового ринку; особливостями законодавства, яке в різних країнах відрізняється за рівнем жорсткості; соціальною та правовою культурою суспільства; рівнем організації професійних об'єднань учасників страхового ринку, здатних взяти на себе значну частину роботи з регулювання діяльності на ньому тощо

Історично склалося три типи систем страхового регулювання. Домінуючою є система коли регулювання страхування здійснюють на рівні вищих органів виконавчої влади (Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія). Другий тип – дуалістична побудова системи нормативних актів. Коли деякі аспекти страхування регулюються на національному рівні але основні нормовстановлюючі повноваження передають місцевим (територіальним) органам влади (Канада). Третій тип – відсутність національного законодавства в сфері страхування та регулювання страхових відносин тільки на рівні місцевої влади (США).

Особливості систем страхового регулювання, що використовуються у різних країнах, виникли не одразу, а в результаті довгочасної еволюції, в ряді випадків на

протязі кількох сторіч. Спочатку ці системи створювалися як засіб контролю за платоспроможністю страховиків та запобігання випадків невиконання ними своїх зобов'язань. Основними засобами досягнення цілей були обмежувальні та контрольні заходи. Обмежувально-контрольна система, сьогодні, реформується у напрямку "розумної лібералізації", яка допоможе з однієї сторони знизити вартість страхових послуг за рахунок підвищення гнучкості страховиків, а з іншої залишити у руках державних органів оптимальну кількість інструментів для недопущення ринкових провалів.

Теорія та практика міжнародних відносин однозначно відводять державі чільну роль у розробці та реалізації національної політики у сфері страхування. У цьому контексті ліквідація державної монополії і лібералізація страхових відносин в Україні, утворення сотень страхових організацій та їх вихід на страховий ринок не відмінюють обов'язки держави направляти й регулювати розвиток страхових відносин. Без сумніву, в умовах ринкової економіки, виникає потреба корінного перегляду форм і методів державного впливу на цей процес.

Як засвідчує досвід зарубіжних країн основними функціями держави в сфері страхування є:

- ✓ визначення стратегічних напрямів розвитку страхової сфери як в цілому, так і за окремими сегментами (галузями, видами);
- ✓ розробка та застосування системи методів та інструментів, що забезпечують досягнення державних цілей;
- ✓ захист інтересів учасників страхових відносин та сприяння зміцненню їхніх позицій на національному та світовому страхових ринках.

Реалізуючи вказані функції, держава не допускає вольового адміністрування, а спирається на законодавчі та інші нормативні акти, що визначають принципи та умови здійснення страхової діяльності.

Державний вплив на страхові відносини здійснюється головним чином через створення економіко-правових механізмів ("правил гри"), які впливають на економічні інтереси суб'єктів страхових відносин. У зв'язку з цим особливу увагу приділяють пошуку таких рішень, які забезпечили б, оптимальний баланс інтересів як держави, так і страховиків, страхувальників й страхових посередників.

Активна роль держави у страховій сфері має особливо важливе значення для України, враховуючи не тільки перехідний стан її економіки, але й геополітичне розміщення, природні умови, тощо.

Віддаючи перевагу на початкових етапах розвитку страхового сектора національної економіки державним регуляторам, у процесі розробки конкретних рішень щодо здійснення державної політики у сфері страхування важливо враховувати необхідність:

- ✓ узгодження короткострокових і стратегічних цілей при прийнятті управлінських рішень;
- ✓ вибору форм і методів державного впливу;
- ✓ створення конкретних механізмів реалізації прийнятих рішень.

Світова практика виробила два принципові підходи до державного регулювання страхового ринку. Кожний з підходів реалізують в рамках певної системи права – "континентальної" і "англо-американської".

Система "континентального" права заснована на строгій законодавчій регламентації діяльності суб'єктів ринку, при цьому основними джерелами права є закони та кодекси. В її рамках діє модель жорсткого регулювання страхової справи (континентальна модель), що передбачає деталізовану регламентацію усіх сторін діяльності страховиків і систематичний контроль за до-

триманням законодавства при проведенні страхових операцій.

Для континентальної моделі регулювання страхування, особливо на ранніх етапах її розвитку, були характерні такі форми регулювання, як затвердження органами страхового нагляду страхових тарифів, встановлення меж коливання тарифів, затвердження змісту типових форм договорів страхування, перевірка виконання бізнес-планів, нагляд за поточними операціями, регулярні перевірки фінансової діяльності страхових компаній тощо.

Особливістю "англо-американської" системи права є те, що в ній закон не є єдиним переважаючим джерелом права, разом з ним важливу роль відіграє судовий прецедент. Більшість сторін господарського життя не кодифікують. Законодавство визначає найбільш загальні умови, правові рамки економічної діяльності, без детальної регламентації. В рамках даної правової системи формується ліберальна модель регулювання страхування, в якій основна увага приділяється контролю фінансового стану компаній на основі вивчення їх звітності; відсутня жорстка регламентація страхових операцій, затвердження страхових тарифів тощо.

Ліберальна модель має два різновиди – децентралізовану й централізовану. Відмінності в ступені централізації державного регулювання страхування обумовлені принципами державного устрою.

Децентралізована модель державного регулювання (США) відповідає принципам економічного федералізму. Кожен штат має власну, автономну страхову систему і, відповідно, власний орган страхового нагляду, що встановлює нормативи страхової діяльності в штаті і контролюючий звітність функціонуючих в штаті страховиків. Єдиного органу страхового нагляду немає. На федеральному рівні регулюються лише окремі ділянки діяльності страхових компаній, основні ж регулюючі дії здійснюються органами страхового нагляду в штатах. Велика частина нормативів і вимог до страховиків не уніфікована. Децентралізоване регулювання призводить до того, що в різних штатах страховики поставлені в абсолютно різні по деяких позиціях умови.

Централізована модель (Великобританія) характеризується єдністю системи регулювання. У британській системі діє єдиний орган страхового нагляду. Всі страховики в країні підкоряються загальним правилам і нормативам. Така система зручніша як для цілей державного регулювання страхування, так і для самої страхової діяльності.

Британська модель ззовні здається найліберальнішою по відношенню до страховиків. Важливе значення в ній, разом з державним регулюванням, мають механізми саморегулювання. Операції зі страхування, як і в континентальній моделі, підлягають ліцензуванню, але нагляд за діяльністю страховиків з боку державних органів порівняно слабкий і проявляється переважно у формі контролю фінансового стану страховиків.

Британська модель регулювання страхування була прийнята за основу при створенні уніфікованої системи регулювання на рівні Європейського Союзу.

Інтеграція України у світове співтовариство вимагає формування стратегії інтеграції її страхової системи у світовий страховий простір, оскільки об'єктивною реальністю кінця ХХ початку ХХІ ст. стала глобалізація світової страхової системи. Суть, механізм та наслідки цього процесу до кінця не вивчені і мають діаметрально протилежні погляди. Одні вважають, що глобалізація – динамічний процес формування економічного та політичного неоліберального ринкового правопорядку. Інші, навпаки, вважають, що вона несе хаос і може обернутися світовим хаосом, треті конструюють проміжні гіпо-

тетичні концепції. Сьогодні світ перетворився у глобальну економічну систему, в якій сформовано глобально функціонуючу світову страхову систему, складовими якої стали окремі національні страхові системи. Не минули ці процеси і страховий ринок України. З огляду на це, варто розглянути проблеми, що супроводжують процес інтеграції національного страхового ринку у світову страхову систему.

Світова страхова система нині вийшла за рамки наявно-доступного контролю і перебуває у стані перебудови, хаотично-плаваючої структуризації та оновлення, який потребує перегляду існуючої системи контролю із заміною її на координуючу архітектуру. В цій архітектурі інституції мають напрацьовувати й здійснювати на міжнародному рівні спільну стратегію регулювання та координації світового страхового ринку. Йдеться насамперед про розробку загальних правових норм, у рамках яких можна було б контролювати функціонування страхових структур.

Глобалізація страхових відносин є процесом стирання законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими ринками, що відбувається під впливом змін у світовій економіці, і має на меті формування глобального страхового простору. Це явище красномовно виражається у таких процесах: концентрація страхового й перестрахового капіталу; зрощення банківського та страхового капіталу; концентрація на ринку страхових посередників; концентрація споживачів страхових послуг; зміна попиту на "масові" страхові послуги, активізація участі страховиків у пенсійному страхуванні; розширення сфери використання приватного комерційного страхування; зміни традиційних форм і видів страхових послуг, які ведуть до зрощення страхових і фінансових послуг; зміна ринкового середовища в умовах повної комп'ютеризації споживачів страхових послуг.

Інтенсивна глобалізація світового страхового простору настійливо вимагає від національних страхових ринків адаптації до нового режиму міжнародної торгівлі страховими послугами, який визначається процесами лібералізації системи страхового нагляду й дерегулювання страхових ринків. Сьогодні важливим завданням є оцінка причин, форм і тенденцій глобалізації страхового середовища, що допоможе оптимально сформулювати стратегію інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір, тобто: визначення базових довгострокових цілей та орієнтирів, вибір основних дій та забезпечення необхідних ресурсів для досягнення таких цілей.

Глобальна економіка, як і національна економіка окремої країни, з одного боку, є системою, здатною до саморегулювання, а з іншого боку, піддається активному державному регулюванню. Якщо раніше державне регулювання було винятково атрибутом національної економічної системи, то зараз слід говорити про виникнення міждержавного регулювання, яке здійснюють за участю міждержавних економічних організацій.

Міждержавне регулювання – найвищий ступінь державного регулювання сучасного економічного життя. Як і державне регулювання національної економіки в цілому, міждержавне регулювання може здійснюватися прямими (адміністративно-правовими) і непрямими (економічними) методами.

Розподіл регулюючих функцій і розмежування повноважень між національним і міждержавним рівнями регулювання, також як і масштаби державного втручання в економіку кожної країни, співвідношення адміністративних і економічних методів регулювання і вибрані моделі, в усіх країнах світу не були постійними, раз і назавжди визначеними. Державне регулювання на світовому рівні з часом зазнало певних змін.

Найяскравіше і послідовно міжнародна інтеграція державного регулювання економічних процесів виявилася в країнах Європейського Союзу (ЄС). Тут в даний час сформувався, що не має аналогів в світі, механізм регулювання господарського життя, заснований на наднаціональному втручанні в соціально-економічні процеси. Оскільки економічне життя цих країн будується тепер в рамках єдиного внутрішнього ринку, для них особливо важливо, по-перше, проведення єдиної політики у сфері регулювання економічної діяльності, і по-друге, приведення до одноманітності (уніфікації) національних систем регулювання, гармонізації законодавств і ухвалення єдиних стандартів регулювання.

Надержавні механізми регулювання формуються не тільки в ЄС, але і у всьому світі, оскільки глобалізація страхового ринку – процес загальносвітовий. Проти вагою європейському центру інтеграції на сьогодні можуть бути тільки США. Системи державного регулювання страхових ринків США (як єдиного національного ринку, що складається з ринків окремих штатів) і ЄС (як єдиного європейського ринку, що складається з національних ринків окремих країн) поступово набувають все більше схожості, зокрема, в сфері регулювання фінансової стійкості та платоспроможності страховиків. Крім того, самі ці регульовані страхові системи все більше інтегруються між собою, йде взаємопроникнення бізнесу, обмін страховими і перестраховальними послугами, інформаційний обмін тощо. Останнім часом вагомого значення набуває міжнародна взаємодія на рівні органів страхового нагляду.

З метою реалізації завдань міждержавної інтеграції регулювання страхового ринку в 1993 р. була створена Міжнародна Асоціація Органів Страхового Нагляду (IAIS). До неї увійшли США, Європейські країни, Росія та ін. Принципи, на яких базуються нормативні та методологічні розробки IAIS, відповідають британській моделі регулювання. Проте принципи її установи і об'єднання органів страхового нагляду в неї узяті з американської системи (за зразком Національної асоціації страхових комісарів США). Статус IAIS – міжнародна громадська організація.

У порівнянні з міждержавними регулюючими інститутами Європи, IAIS – це швидше громадська організація, чим носій функцій державного регулювання. Проте процеси інтеграції світового страхового ринку не стоять на місці, з їх розвитком стає більше передумов для єдності регулювання, у зв'язку з чим IAIS може мати великі перспективи.

Паралельно з інтеграцією систем державного регулювання йде об'єднання систем саморегулювання. На міжнародному рівні об'єднуються спілки й асоціації трьох основних груп учасників ринку: страховиків, професійних страхових посередників і споживачів страхових послуг.

1. Танци В. Роль государства в экономике: эволюция концепции // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 10. – С. 50-54. 2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України Геєця В.М. – К.: Ін-т економ. прогнозування: Фенікс, 2003. – 1008 с. 3. Абалкин Л. Роль государства и борьба с экономическими догмами // Экономист. – 1998. – № 9. – С. 3-11. 4. Жилкина М.С. Государственное регулирование страхового рынка в Российской Федерации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Специальность 08.00.10 – Финансы, денежное обращение и кредит. – Москва, 2000. – 20 с.

Надійшла до редколегії 10.06.08

Н. Приказюк, канд. екон. наук, асист.

ІНТЕГРАЦІЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ І БАНКІВ: СТРАТЕГІЧНИЙ АЛЬЯНС

Досліджено процеси інтеграції страхових компаній і банків. Визначено рівні співпраці страховиків та банківських установ.

The processes of the integration of the insurance companies and banks are investigated. The standards of cooperation of the banks and insurance companies are determined.

Світові ринки фінансових послуг характеризуються інтенсивними інтеграційними процесами між їхніми учасниками. З розвитком національного фінансового ринку також відбувається посилення співпраці між його інститутами.

Найбільшого поширення набула співпраця у сфері страхового і банківського бізнесу, що обумовлено відносно високим рівнем розвитку даних інститутів та потребою (викликану загостренням конкуренції) у консолідації зусиль для досягнення кращого результату їх діяльності.

Таке співробітництво є вигідним як для страховика так і для банку, оскільки його результатом є вигреш обох сторін. Досвід зарубіжних банків показує, що сьогодні до третини прибутку вони отримують саме від реалізації страхових продуктів. Наприклад у Франції при продажу страхових продуктів через банк банки заробляють до 16 % своїх сукупних доходів [1]. В Європі кожен третій поліс страхування життя продається через банк [2]. Це вказує на те, що, з певних причин, для страхових компаній такий канал збуту є вигідним, а для банку вигідно здійснювати реалізацію страхових продуктів.

Як свідчить вітчизняна практика, а саме розвиток страхового ринку України за останні роки, найбільш висока динаміка розвитку властива тим страховим компаніям, які активно взаємодіють з банківськими установами (тобто мають з ними договірні відносини, пропонують спільні продукти для клієнтів, мають загальні фінансові інтереси тощо).

У чому ж полягають переваги співпраці страхових компаній і банків?

Для страхових компаній такі переваги полягають у наступному:

- ✓ використання банківських каналів збуту для продажу страхових продуктів;
 - ✓ просування страхових продуктів новому сегменту споживачів;
 - ✓ оптимізація витрат на реалізацію страхових продуктів;
 - ✓ страхування власних ризиків банку.
- У свою чергу банк може отримати наступні переваги від співпраці зі страховою компанією:
- ✓ отримання додаткового доходу;
 - ✓ покращення рівня задоволення потреб клієнтів;
 - ✓ страхування власних кредитних та операційних ризиків;
 - ✓ співпраця з надійним партнером зі страхування застави;
 - ✓ управління резервами страхової компанії;
 - ✓ просування банківських продуктів через страхову компанію.

Отже, співпраця страхових компаній та банків є для них перспективним напрямом розвитку, який потребує всебічного, комплексного дослідження.

Саме тому метою нашої роботи є дослідження інтеграційних процесів у сфері страхового і банківського бізнесу та визначення їх перспектив.